

3. **D. Michel Ambatchew.** De-Mystifying Literature. English teaching forum – № 1, 1997. – p. 44.
4. **Caplan R.** Contrastive Rhetoric. Functional Approaches to Written Text: Classroom Applications, edited by T. Miller. English Language Programs United States Information Agency Washington, D.C. pp.18-19.
5. **Grabe W.** Discourse Analysis and Reading Instructions. Functional Approaches to Written Text: Classroom Applications, edited by T. Miller. English Language Programs United States Information Agency Washington, D.C. p.4.
6. **Kramsch C.** Rhetorical Models of Understanding. Functional Approaches to Written Text: Classroom Applications, edited by T. Miller. English Language Programs United States Information Agency Washington, D.C. p.50-51.
7. **Leki I.** Teaching Second Language Writing: Where We Seem to Be. Teacher Development Making the right moves. Selected articles from the English Teaching Forum 1989 – 1993, edited by T. Kral. English Language Programs Division United States Information Agency Washington, D.C. pp.170 – 179.
8. **Miller T., Parker D.** Writing for the reading: A problem Solution Approach. English teaching forum –№ 1, 1997. - p.2.
9. **Zhang Zhenyu.** Intensive reading: Getting Your Students to See the Forest as well as the Trees. English teaching forum –№ 1, 1997. - pp. 40-44.

УДК 373.3.016:78

Заря Л.О.

МУЛЬТИМЕДІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УРОКІВ МУЗИКИ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНО-ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

В статтє рассматриваются возможности интенсификации уроков музыки в младших классах с помощью мультимедийного обеспечения. Автор обосновывает перспективы информационно-иллюстративного обучения, которое способствует освоению большего по объему и качеству подачи материала.

Ключевые слова: познавательные интересы, мультимедийное обеспечение.

Процеси переходу від індустріального до інформаційного суспільства, соціально-економічні зміни, що відбуваються сьогодні, вимагають суттєвих змін у викладанні різних навчальних дисциплін і, зокрема, музики. Сучасна тенденція в мистецькій освіті вимагає більш уважного ставлення до розвитку навчально-пізнавальних інтересів школярів за допомогою інтенсифікації занять, впровадження нових технологій.

Технологія як засіб організації заняття виступала предметом дискусій і суперечок протягом віків. Жоден відомий педагог не обійшов цю проблему, підтримуючи або заперечуючи ідею технологізації навчання. В наш час багато зарубіжних фахівців використовують комп'ютерні технології в початковій школі.

Зрозуміло, що неможливо зупинити технічний прогрес, загальну комп'ютеризацію, прихильність дітей до комп'ютерних програм. Наука рухається вперед. З'являються багато дослідників, які переконані у важливості мультимедійного забезпечення занять. Можливості ефективного використання мультимедії сприяє зацікавленість дітей у своїх діях на комп'ютері, завдяки чому й розвиваються пізнавальні інтереси школярів. Відтак, особистість дитини починає формуватися вже з перших років навчання.

Пізнавальний інтерес пов'язаний з мотиваційним аспектом; відіграє важливу роль у навчально-пізнавальному процесі (вважає О.Матюшкін), є початком творчої діяльності (переконаний О.Лук), найважливішим компонентом структури здібностей (підкреслює В.Андрєєв). Розвиток здібностей є керованим психолого-педагогічним процесом, який впливає на пізнавальні інтереси (переконані Н.Бібік, Г.Щукіна) та, відповідно, на загально-навчальні вміння (вказують Н.Канєвська, Н.Підгорна, О.Савченко).

Широко відома роль музичного виховання як унікального засобу формування єдності емоційної та інтелектуальної сфер психіки дитини, впливу на її навчально-пізнавальний розвиток. До проблеми розвитку музично-пізнавальних інтересів зверталися такі відомі зарубіжні викладачі як З.Кодай, К.Орф, Б.Барток, Б.Грічков. Показником музично-пізнавальних інтересів дітей молодшого

шкільного віку в музичній діяльності є потяг до створення художніх звуко-інтонаційних образів та виявлення особистісного емоційно-естетичного ставлення до них. Для цього необхідно розвинути сприяння навколишнього середовища, уміння аналізувати ситуації та співставляти їх, уявляти щось, запам'ятовувати, логічно, образно мислити. Навчально-пізнавальні інтереси школяра виявляються у вмінні аналізувати, узагальнювати, самостійно мислити.

Однією з найважливіших умов навчання на уроці музики є досягнення високої ефективності уроку, узагальнення і систематизація знань учнів. Мультимедійне забезпечення занять з музики підвищує якість сприймання навчального матеріалу, а також досягається музично-пізнавальна активність школярів. Цьому сприяють декілька факторів. Найважливішим з них є пізнавальні інтереси дітей до комп'ютерних програм, допитливість і винахідливість у подоланні перешкод. Звичайно, музично-пізнавальні інтереси школярів можуть формуватися лише у зв'язку з зацікавленістю у своїх діях.

Видатний швейцарський психолог Жан Піаже (1896 - 1980) в результаті багаторічних досліджень сформулював і обґрунтував гіпотезу про ступені (стадії) інтелектуального розвитку дитини і підлітка. Відповідно до цієї гіпотези він виділив три періоди розвитку пізнавальних функцій: сенсомоторний період до появи мови, період конкретних операцій, в якому виділив підперіод підготовки до реалізації операцій (дооператорний період), який в середньому триває – з 1,5-2 років до 6-7, та підперіод конкретних операцій – з 7-8 років до 11-12 років, і період формальних операцій – з 11-12 до 14-15 років. Тобто саме діти молодшого шкільного віку готові сприйняти конкретні операції.

Мультимедійне забезпечення заняття музики дозволяє використовувати інформаційно-ілюстративне навчання, яке сприяє засвоєнню більшого за обсягом і за якістю подачі навчального матеріалу. Використання комп'ютера в навчанні музики дозволяє досягти якісного рівня наочності, значно поширює можливості привнесення різноманітних дидактичних вправ у процес навчання, що сприяє зацікавленості учнів музичним матеріалом, формує у них пізнавальний інтерес. Але необхідно вміло організувати навчальний процес з музики на основі мультимедійного забезпечення. Насамперед необхідно розробити програму, поурочні плани, практичні матеріали тощо, в які була б включена робота дітей за комп'ютером.

Ми не пропонуємо викладати інформатику на уроці музики, ми рекомендуємо формувати музично-пізнавальні здібності дітей молодшого шкільного віку, їх інтереси, і тим самим забезпечуємо музичний розвиток дитини засобами комп'ютерної, розвивальної гри. Видатні педагоги минулого надавали особливого значення грі, яка без примусу навчає й формує особистість. Так, великий чеський педагог Я.А. Коменський вимагав від вихователів уникати догматизму у вихованні, розвивати в учнів потребу в самопізнанні та самовихованні, рекомендував у цьому процесі всі види людської діяльності, у тому числі й гру. Німецький педагог Ф. Фребель одним з перших класифікував гру як педагогічне явище: ігри окремих дітей і ігри для гурту; ігри корисні й витончені, наповнені внутрішнім смислом. Він вважав, що гра є природною діяльністю дитини, і дорослі повинні докласти максимум зусиль для її правильної організації.

Із зарубіжних учених одним з перших, хто приступив до створення теорії гри, був К. Грос. Згідно з його теорією, гра слугує школою підготовки організму до життєвих іспитів. Схильність дітей до гри, особливо у молодшому шкільному віці, зацікавленість ігровими ситуаціями, ігрова діяльність на комп'ютері надає сенсу вольовому зусиллю, тим самим допомагає розвивати музично-пізнавальні інтереси. В умовах гри на комп'ютері діти краще зосереджуються і більше запам'ятовують. Поступово від мислення, за допомогою маніпулювання «мишкою», дитина переходить до мислення уявленнями.

Очевидним є взаємозв'язок між формуванням музично-пізнавальних інтересів школяра й ефективністю його пізнавальної діяльності. Гра надає дитині свободу дій та вибору, у ній вона не зазнає психічного напруження, безпосередньо розуміє і з легкістю запам'ятовує музичну інформацію. Специфіку педагогічного керівництва іграми дітей розкривав у своїх працях Я.Корчак. Він підкреслював, що кожна дитина – це особливий світ, і пізнати його зможе тільки той, хто розділяє з дитиною її прикраси та хвилювання, її радощі та успіхи.

Гра на комп'ютері дуже цікавить дитину. Тому використовуючи комп'ютерні технології на уроці музики, вчитель має змогу на високому рівні розвивати наочно-дієвий, просторовий, візуальний тип мислення, що являє собою складову музично-пізнавальних здібностей та інтересів школяра.

За допомогою мультимедійного забезпечення, комп'ютерних тестів і завдань заняття з музики стає набагато динамічнішим та інтенсивнішим. Комп'ютерні технології підвищують інтерес учнів до предмета, активізують їх роботу на уроці, розвивають логічне мислення, сприяють кращому

засвоєнню навчального матеріалу. Вони сприяють формуванню музично-пізнавальних інтересів школяра, вербально-логічного, наочно-дієвого, візуального типу мислення, пам'яті тощо. Це відбувається завдяки тому, що при використанні комп'ютерних технологій, мультимедія поєднуються слухове, зорове й тактильне сприйняття інформації. Комп'ютерна програма з музики сприяє повторенню, більш ретельному вивченню музичного та теоретичного матеріалу.

Формуючи музично-пізнавальні інтереси учнів завдяки комп'ютерним технологіям, на основі вивчення високохудожніх зразків музичного, художнього мистецтва і засвоєння знань про музику, ми викликаємо у дитини бажання розуміти світ мистецтва, отримувати задоволення від сприйнятих творів, сприймати класичну музику як велике досягнення людства. Без сумніву, використання комп'ютерних технологій, мультимедійне забезпечення на уроках музики формує музично-пізнавальні інтереси школярів, допомагає їм постійно поповнювати свій музичний багаж, у яскравих ілюстраціях і картинах розуміти музичні образи, у музичному супроводі зрозуміти задум композитора та, відповідно, скласти свій емоційний образ, своє ставлення до музики.

У молодшому шкільному віці активно формується пізнавальний інтерес до музики, який переростає у музично-пізнавальну потребу, що виявляється в прагненні до нової музичної інформації. Для цього комп'ютерні технології в наш час є найбільш ефективним засобом, який може сприяти кращому і швидшому засвоєнню навчального матеріалу. «Звичайно, учитель задумується над тим, який шлях навчання обрати для дітей, як досягти ефективного впливу музики на учнів, якими програмами і посібниками користуватися. Кожен педагог нині має право обирати таку програму, яка найкраще сприяє розкриттю його творчих задумів і можливостей. Він може також створювати власну програму, керуватися ідеями, які найбільше співпадають з його поглядами на роль мистецтва у вихованні школярів, на сутність учительської праці.

Однак творча свобода вчителя має базуватися на правильних уявленнях про природу музики, про її соціальні функції та можливості естетичного впливу на дітей, на глибоких знаннях досягнень сучасної науки і передової педагогічної практики. Вчителю музики необхідно замислюватися над такими питаннями: "Яка кінцева мета уроків музики у загальноосвітній школі? – У тому, щоб навчити дітей співати і читати ноти? – Музикувати й імпровізувати на музичних інструментах? – Розвивати музичний слух і почуття ритму? – Озброювати музично-теоретичними знаннями?" Без сумніву, все це вельми важливе і необхідне для музичного розвитку учнів, але не забезпечує прилучення їх до скарбниці музичного мистецтва, його благодатного впливу на формування особистості. Якщо уявити кінцевий результат музичного навчання у загальноосвітній школі теоретично, то в світлі сучасних наукових поглядів у дітей має формуватися музична культура як невід'ємна частина духовної культури особистості. На наш погляд, завдяки впровадженню на уроках музики комп'ютерних технологій, мультимедія з'являються більш широкі можливості знайомства з музичним мистецтвом.

Робота вчителя має спрямовуватися на те, щоб учень самостійно бажав одержати нову музичну інформацію, реалізувати себе у різних видах діяльності на комп'ютері і музичних інструментах тощо. Включення школярів у різні види діяльності на комп'ютері повинно охоплювати поетапність включення різноманітних завдань в загально-художньому контексті – від простого до складного. Важливою умовою організації успіху у навчанні за такими технологіями є висока майстерність педагогічної діяльності. На уроках потрібна гнучкість, яка характеризується швидкістю і вільністю змін мовних взаємодій, залежно від поставленої мети.

На першому етапі формування музично-пізнавальних інтересів школяра, під час використання комп'ютера, важливо вміння вчителя пробудити пізнавальний інтерес до музики через власну пошукову діяльність. При цьому необхідно, щоб школяр мав змогу познайомитися з комп'ютером, з його можливостями до проведення занять з музики. У багатьох початкових школах поступово вводяться гурткові заняття з опанування комп'ютерної техніки на початковому рівні користувача, що може допомогти кращому засвоєнню навчального матеріалу.

З перших кроків роботи на комп'ютері учні повинні залучатися до співтворчості з учителем у таких завданнях, в яких вони могли би здійснити найпростіші способи навчально-пізнавальної діяльності. Звичайно, конче необхідне вміння самого вчителя розумітися і добре користуватися комп'ютерними технологіями, мультимедія. Головним завданням учителя на уроці постає вміння цікаво і дохідливо подати навчальний матеріал, роз'яснити дії дітей на комп'ютері, допомогти дітям зрозуміти завдання, створити настрій захопленості. Вчитель показує, направляє і підказує напрям дій дітей. Відомий викладач Л.Виготський визначав: «Перш ніж ти хочеш залучити дитину до якоїсь діяльності, зацікав її нею, потурбуйся про те, щоб виявити, що вона готова до цієї діяльності, що в неї напружені всі сили, необхідні для цього, і що дитина діятиме сама, вчителю ж лишається тільки керувати й спрямовувати цю діяльність».

Звичайно, допитливий і талановитий вчитель, працюючи з дітьми ініціативно й творчо, на основі нових підходів зможе досягти помітних результатів. Проте чи буде цей шлях найдоцільнішим і ефективним? Чи стануть при цьому уроки музики уроками формування духовності особистості? Чи розвинуться навчально-пізнавальні здібності дітей молодшого шкільного віку на заняттях з музики за допомогою впровадження комп'ютерних технологій? Переконливу відповідь на ці питання дає шкільна практика: це можливо тільки в разі зацікавленого ставлення учнів до занять. Думку про уміння педагога навчати працювати учня з інтересом висловлює талановитий професор Одеської консерваторії Б. Рейнбальд: “запорука успіхів учнів – інтерес до занять. Цей інтерес потрібно підтримувати завжди...”

Ми знаємо, що все, що пов'язано з музикою, усі види музичної діяльності - сприймання, виконання, творення музики - мають потенційні можливості для організації музично-пізнавального процесу. Мультимедійне забезпечення занять може бути допоміжним аспектом музичної діяльності школярів. Розвиток музично-пізнавальних здібностей школярів за допомогою впровадження мультимедія здійснюється ефективніше в процесі самостійного експериментування учнями з дидактичним матеріалом на комп'ютері. Тому ми пропонуємо проводити на уроці музики роботу на комп'ютері, але з урахуванням норм медичних вимог щодо вікових особливостей дитини та за відсутності негативного впливу на фізичне і психологічне здоров'я. Треба пам'ятати, що мультимедійне забезпечення, комп'ютер треба використовувати з оглядом на психофізичний стан школяра. Зрозуміло, необхідно більш уважно ставитися до психічного стану дитини, до її реакції на «гру» за комп'ютером.

Насьогодні існує декілька навчальних програм, які можна використовувати на уроках музики. Серед них заслуговує уваги комп'ютерна програма «Чарівна музична сходинка» Н.Белявіної, в основу якої покладена методика формування ладового чуття на засадах мультимедійної візуалізації та інтенсифікації зорової наочності в процесі засвоєння музично-теоретичних дисциплін. У програмі здійснено інтеграцію різних способів передачі знань, системний підхід до організації заняття. Програма вирішує кілька навчальних завдань: формування звуковисотних, ладових, ритмічних і творчих навичок у формі ігрових вправ.

Отже, аналіз теоретичних джерел з проблеми використання мультимедійного забезпечення на заняттях з музики дозволив зробити висновок про багатоаспектність поглядів учених на їх природу. Також можна дійти висновку, що формування музично-пізнавальних інтересів молодших школярів завдяки використанню мультимедійного забезпечення занять за допомогою комп'ютерних технологій є ефективним.

Таким чином використання мультимедійного забезпечення занять для формування музично-пізнавальних інтересів молодших школярів дозволяє реалізувати принцип цілісності навчання, тому його впровадження вимагає подальшої розробки у теоретичному і практичному аспектах.

Література

1. *Державна національна програма «Освіта»* («Україна 21 століття»).
2. *Воспитательная роль музыки.* – Л.: Музыка, 1975.
3. *Максименко С.Д.* Загальна психологія. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 272 с.
4. *Белявіна Н.* Комп'ютерна програма «Чарівна музична сходинка» // Мистецтво та освіта №3, 2000. – 65 с.
5. *Заря Л.О.* Новітні технології навчання у безперервній освіті // Науковий часопис №7. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2007.